

A.

Om Elegie.

Forsøg til en Besvarelse af den for
Aaret 1808 ved Kjøbenhavns Uni-
versitet udsatte æsthetiske Priis-
opgave:

"At udvikle Elegiens oprindelige Bessaffenhed, og
bestemme dens Bæsen og Værd, med Hensyn til ældre
og nyere Nationers Forsøg i denne Digteart." a)

af

Frederich Christopher Gundelach.

Første Afdeeling.

Om Elegiens oprindelige Bessaffenhed.

Naar man ved Elegien, der er en Art af den
lyriske Poesie, forstaaer et Sørgedigt eller en

a) Da Indrykkelsen af denne Afhandling in extenso
vilde optage et større Rum, end for samme i disse
Universit. og Skole-Annaler. 1809. 2. B. A

Klagesang, da maa dens Oprindelse søges langt tilbage i Tiden. Sorgen satte allerede tidlig Menneskets Sjæl i Bevægelse, og denne meddeelte Legemet Sorgens Symptomer. Djet græd — og Smerten lindredes; Læben klagede — og Trøst og Røe vendte tilbage i det beflemte Hjerte.

Det Sprog, hvori man i de ældste Tider udtrykte sin Sorg, var, som i enhver affectfuld Stemning, poetisk, d. e. sandseligt og udsmykket med Billeder, hvilke man laante af Naturen, der var Menneskets første og riige Kundskabskilde. Elegien var da tidlig bekjendt. Dens Hensigt var egen eller Andres Trøst; at opvække Medlidenhed med sig eller Andre. Men dette maatte skee ved Hjelp af blandede Følelser. Sorgens reene,

Annaler, efter deres Plan, kunde undværes, meddeles den her blot i et kort Udtog. Afhandlingen bestod i sin oprindelige Form af trende Afdelinger, hvoraf alene den første og tredie her aftrykkes. Af den anden Afdeling, der omhandlede Elegiens Væsen og Værd hos ældre og nyere Nationer, og i denne Anledning i chronologisk Orden critisk gennemgik Oldtidens og Nytidens meest berømte Elegikere, ere alene enkelte Exempler til Oplysning indflettede i dette Udtogs anden Afdeeling, der udgjorde Afhandlingens tredie, og, som endeligt Resultat af alt det Foregaaende, omhandlede Elegiens Væsen og Værd i Almindelighed.

ublandede Kølelse fløver al Sands og gjør Menneſket maalleſt; men udbryder det i Tale, da ere dets Udtryk rafende, ufammenhængende Udraab; Affecten ſætter Menneſket ud af ſin Fatning og berøver det klar Bevidſthed. Førſt naar Sorgen blandes med Fryd, med Haab om tilkommende eller Minde om forbigangen Glæde — hvilken dog ej ganſke, men blot for endeel maa overvinde Sorgen — vender en velgjørende Koelighed tilbage i det ſtormende Hjerter, gaaer Kølelsen over i en ſtille Liden, bliver den ſtiffet for den ømme, af bliid Vremod gjentonnende Elegie.

Allerede hos de ældſte øſterlandſke Digtere og hos Propheterne finde vi ſaadanne Elegier a). I diſſe spillede religiøs Kølelse i Almindelighed Hovedrollen; og hvad var naturligere? Hebræernes Religion og Poefie vare Tvillingſøſtre; de vare ſom Eet; Poefien var Religion, Religionen Poefie. Stundom aandede ogſaa andre Kølelſer i Øſterlandets Elegier, ſ. Ex. Fædrelandſkærlighed hos Jeremias; men aldrig uden religiøs Betydning. Bibelen har opbevaret os diſſe Levninger, og ſelv den forfinede Eſterverden ſeer med hellig Verbødighed tilbage paa diſſe den gudfrygtige Oldtids ærværdige Minder b). Men endnu var Ele-

a) Herom vidne David, Salomon og Jeremias.

b) Det er værd at lægge Mærke til, hvad Auguſti (Einleitung in's alte Teſtament. Leipzig 1806. 8.)

gien regelløs, endnu havde denne Digtart intet eget Navn. Først hos Grækere er det vi maae søge den egentlige Elegie, og denne Nation var det, der gav denne Digtart det Navn, som den endnu bærer.

Hvo imidlertid den første Elegieskriver var, og hvo der først brugte Benævnelsen: Elegie er uvist. Man nævner Theocles eller Eteocles, en Maxier eller Eretrienser, som den første, der skrev Elegier. Terentianus angiver Callinouß eller Callinus, andre Mimnermus, Terpander og Erenus^a), Quintilianus derimod

siger om Orientens Digte: "Jeder, der sig in das! Heiligthum der hebräischen Dichter wagt, muß sich die Worte gesagt seyn lassen, welche einst aus dem feurigen Büsche ertönten: ""Der Ort, wo Du aufstehest, ist ein heiliges Land!"" Nur ein religiöses Gemüth kann den vollen Sinn des heiligen Dichtergeistes erfassen, der uns aus diesen unvergänglichen Documenten entgegen wehet, weil alle Poesie der Hebräer Religion, und alle Religion derselben Poesie ist.

- a) See Afhandlingene: über die römischen Elegiker, Tibull, Propertius und Ovid i Characteren der vornehmsten Dichter. 2 Bd. 1 St. p. 191 og Geschichte der griechischen Poesie ibid. 1 B. 2 St. p. 291.

Callimachus for dens Ophavera).

Didymus definerer Elegien ved en Klage, affiungen til Fløjten. Svidas formeener, at Elegien har faaet sit Navn af Udraabet *ëë*, en Sorgens Interjection, og at den blev affiungen til Fløjten; thi dette Instrument ansaae man Sorgen egnet. Mere udtænkt en antagelig synes deres Mæening, som udlede Navnet af *ευ*, vel, og *λεγειν*, at tale, altsaa *ευλεγος*, *ευλεγεια*, fordi man i Elegien eller Sørgefangeren roste de Døde. Saa danne Digtes Forfattere er det, Aristoteles falder *ελεγοποιοι*. Hiin Afledning forekommer mig at være den naturligste.

Til Grækerne *ελεγεια* svarer Latinerne *Nenia*. Lovtaler over hædrede og fortjente Mænd holdtes i Folkeforsamlingerne, og ledsagedes med en Sang til Fløjten, som kaldtes *Nenia* b).

a) *Quinctilian*. instit. orat. Lond. cl^olcccxvi. Lib. X. c. I. pag. 570. *Bisciola* horæ subsecivæ. Ingolst. mdcxi. Tom. I. Lib. VIII. c. 22. p. 631. *Scaliger* Lib. c. 50 og Lib. III. c. 124. *Michaëler* Collect. Poëtar. elegiac. Tom. I. p. 81.

b) *Cicero* de legibus. Lib. II. c. 24. Dog har dette Ord ogsaa flere Bemærkninger, hvorom, saavel som om dets Etymologie, kan eftersees *Bisciola* horæ subsec. I. c. p. 635.

Elegiens Brug var i de ældste Tider Tider forskjellig og dens Gjenstande mangfoldige. Disse vare nemlig:

1. Løve. Deraf benyttede sig den atheniensiske Lovgiver Solon, efter hvad Diogenes Laërtius og Athenæus fortælle. Charondas's Løve bleve afslungne under Bægerklang, og Aristoteles oplyser, at Menneskene, førend de kjendte Bogstaver, plejede at lære Lovene ved Sang, for at de skulde gjøre dybere Indtryk i Hjertet og varigere-indpræges i Hufommelsen, naar de vare indflædte i den elskelige poetiske Form a).
2. Sædelære og Moral. Derom vidner Digteren Theognidis παροιμαίς.
3. Drakelsvar. Dette bemærker Athenæus der, hvor han taler om Apollos Drakel b).
4. Gudelige Lovsange. Ogsaa Guderne's Priis var en Gjenstand for Elegien, hvis egentlige Navn da var Hymne. Saadan er Gjenstanden for Callimachus's Elegier.

a) *Athenæus*. Lib. XIV. Cap. VI. og *Robortellus* i hans explicatio eorum, quæ ad elegiæ antiquitatem et artificium spectant. See hans Explicationes in librum Aristotelis de arte poëtica. Basil. MDLV.

b) Lib. XIII. Cap. xxviii.

5. Kirkelige Ceremoniers Forklaring. Dertil brugtes den af Butas a).
6. Historie. Callinus og Mimnermus beskrev deres Tidsalders Historie i elegiske Vers b).
7. Mathematik. Saaledes fremsatte Erato- sthenes i denne Digtart sine mathematiske Undersøgelser c).
8. Krigsbedrifter. Dertil brugtes Elegien af Tyrtaeus.
9. Epigrammer, Epitaphier og Sørgefange; især de sidste. Af denne Meening ere Horats d) og Ovid e).
10. Elskov, baade dens Glæder og Sorger. Derfor tillægger Ovid Elegien
 Forma decens, vestis tenuissima, vultus
 amantis.

Dette sees ogsaa af Tibulli, Propertii og Cornelii Galli Værker m. fl. Disse Elskovsfange var det ogsaa Skik, med en klagende Tone at af-

a) Schirachs Magazin der deutschen Critik. 2 Bd.

1 Th. p. 11.

b) ibidem.

c) ibidem.

d) Hor. ars poet. v 75. sq. Od. L. I. xxxiii. v. 2. sq.

e) Ovid. Heroid. XV. v. 7. Amor. L. III. Eleg. IX. v. 3.

synge udenfor de elskede Pigers Døre om Natten a). De svarede altsaa til de spaniske Serenader.

Scaliger b) angiver i kjærnefuld Korthed Elegiens forskjellige Gjenstande.

Hvad Elegiens Form angik, da havde Grækerne for samme ej antaget noget udelukkende Versemaal. Underledes var det med Latinerne. Disse forbeholdt Elegien en egen Verseart, nemlig Hexametrer umiddelbart afvejlende med Pentametrer c). De sidste indblandes for at afbryde og nedstemme Hexametrernes højtidelige Gang, der blot egnede den heroiske Digtart. Hexametret stod altid først; dog havees herfra en Undtagelse i Dræfelsesvar d).

Anden Afdeeling.

Om Elegiens Væsen og Værd.

For at vorde fuldkommen, maa Poesien sætte Indbildningskraften i Virksomhed, og i Sjælen opvække de samme Bevægelser og frembringe de samme Virkninger, som den besungne Gjenstand selv vilde have opvakt og frembragt. For at opvække disse Bevægelser og frembringe disse Virk-

a) *Ovid. Amor. L. III. Eleg. I. v. 45. sq.*

b) *Lib. III. Cap. cxxiv.*

c) *Ovid. Amor. L. I. Eleg. I. v. 30. L. III. Eleg. I. v. 7. sqq. Hor. l. c.*

d) *Athen. L. XIII. c. xxvii. Bisciol. l. c.*

ninger, behøves levende og naturlige Billeder; levende, for at sysselsætte Indbildningskraften; naturlige, for at Forstanden ej letteligen skal opdage, at den stufes ved Afbildningen af Gjenstanden, i det den troer at gribe Gjenstanden selv. I modsat Fald gjør Poesien enten aldeles intet eller i det højeste kun et flygtigt Indtryk, og Forstanden føler sin Værdighed krænketh ved det mislykkede Forsøg, man har gjort paa at stufte den og give den Skyggen for Legemet. De Midler, hvoraf Poesien betjener sig, maae altsaa være af den Besskaffenhed, at ved dem hos Læseren, Tilhøreren eller Tilskueren opvækkes en Følelse, liig den, hvoraf Digteren selv fór og under Arbeidet var besjælet; at vi, i hans Stilling, saaledes maatte have følet, saaledes tænkt, saaledes handlet; med eet Ord: de maae svare til deres Hensigt, sandfelig fuldkommen, skaffende Efterligning.

Elegien var oprindeligen en Klagesang. Herom overtyder os Navnet selv og det med Benævnelsen forbundne Begreb. Klage er det svage, af sandfelige Forestillinger og Paavirkninger afhængige, Menneskes Tilflugt i Lidelser. Hans Hjerte lettes ved den rindende Taare, og Sorgen ligesom udflyder af Sjælen gennem Djets Graad. Graferne skreve Elegier. Klager vare deres fornemste Gjenstand. Latinerne efterlignede dem i

afvekslende Hexametrer og Pentametrer. Kort Tid efter brugte Digterne den samme Versart, hvori de før havde udtalt deres Sorg, til at beynge deres Glæder, og siden efter gav Modens og Talesbrugens Bizarrerie ethvert Digt, skrevet i afvekslende Hexametrer og Pentametrer; — uden Hensyn til dets Gjenstand, hvad enten den var munter eller sørgelig — Navn af Elegie. Saaledes forandrede dette Ord's oprindelige og egentlige Bemærkelse ved en Misbrug. Man saae blot paa Formen; Materien kom ej i Betragtning. Intet var meere upassende, Intet meere stridende mod al Theorie. Elegien bør indskrænkes inden ængere Grændser.

Som Sulzera) anmærker, er Elegien en Klage, og man kunde derfor, siger han, falde den en Klagesang, dersom ikke ogsaa undertiden glade Følelser befandtes at være Elegiens Gjenstand b). Dens sande Character synes at bestaae i, at Digteren ganske er indtagen af en blid Veemods Følelse, eller af en blid, med Veemod blandet, Glæde, og yttre denne paa en indtagende Maade.

a) Theorie. 2 Th. S. 39.

b) I Kamlers *Batteux*. 3 Bd. S. 87. antages, at Glæde neppe kan indbefattes under det Begreb, vi i vore Dage gjøre os om Elegien. Herom Meere siden.

Enhver bliid Lidenſkab, der indtrænger ſaa dybt i Hjertet, at man gjerne og længe tøver ved den, der lader Sjælen ſaa megen Katning tilbage, at den kan betragte Gjenſtanden fra alle Sider, og kan forfølge Følelſen i alle dens Nuancer og Forandringer, paſſer ſig for Elegien. Den binder ſig ikke ſaa nøje, ſom Oden, til Følelſens Eenhed, antager heller ikke dens høje og henrivende Flugt. Dens Udtryk vidne meere om det lidende og under Lidenſkab nedbøjede, end om det virkſomme, ſelvſtændige Menneſke. Følgeligen er enhver Affect, hvorved Sjælen føler ſig ganſke lidende, Elegiens egentlige Materie.

Marmontel a) har indeelt Elegien i 3 Slags: den lidenſkabelige (*passionné*), den sømme (*tendre*) og den yndefulde (*gracieux*). Denne Inddeeling forekommer mig ikke blot unødvendig, men endog mindre paſſende, efterſom alle diſſe Egenſkaber, nemlig Lidenſkab, Omhed og Ynde, synes at være nødvendige Requiſiter ved ethvert elegiſt Digt. En Elegie uden Lidenſkab vilde være tør Proſa, uden Omhed uudſtaaelig Kulde, uden Ynde fraſtødende Poefie. Rigtigere troer jeg, at Elegien kunde inddeeles i den erotiſke og ikke-erotiſke, i Betragtning af, at Elſkov ſaa hyppigen er Gjenſtanden for denne Digtart baade hos ældre

a) Poétique Française. T. II. p. 505.

og nyere Digtere, at jeg ikke skal tale om de romerſke Elegier i Særdeleshed, hvis næſten udelukkende Gjenstand Elſkov udgjorde.

Nogle Kunſtdominere a) have kaldet Elegien en affectfuld Monolog; dog er denne Definition neppe adæquat. I det mindſte gives herfra paafaldende Undtagelser. Klopſtocks beſjendte Digt: Selmar und Selma eller Daphnis und Daphne b) kan ikke nægtes end udmærket Plads mellem Elegierne, men er ikke deſmindre en Dialog. I Brieſe, die neuſte Literatur beſtregg c) erklæres derfor de fleſte Digteres Begreb om Elegien at være alt for indſkrænket, og deſineres Elegien meget paſſende ved en ſandſelig ſaldkommen Fremſtillelſe eller Beſkrivlſe af blandede Følelſer.

Men hvorfor, ſpørger man, valgte Klagen det poetiſke Udtryk? — Naar en Lidenſkab bemægtiger ſig Sjælen, gjør den ſig ogſaa til Herre af Legemet, og bevirker i dette en pludſelige Uorden. Blodet løber hurtigere gjennem Arterne; Anſigtet ſaaer meere Liv; Øinene funkle; Stemmen hæver

a) Gulzers Theorie I. c.

b) Klopſtocks kleine poetiſche und proſaiſche Werke. Frankf. u. Leipz. 1771. S. 107. pp.

c) XIII. Th. S. 70. ſq.

fig; Ordene udspringe hurtigen og afbrudt; hyppige og forskjellige Tænker fortrænge hinanden; vi udtrykke dem det hastigste, vi kunne, og denne Hastighed tillader os ikke i vor Tale at iagttage Ordene; vi ere ikke længere opmærksomme paa Talens sædvanlige Baand; vore Udtryk ere dristige; thi vi besjæles af en levende Følelse for den Gjenstand, der virker paa os; vi bruge Udraab, Apostropher og Spørgsmaal; vi henvende os selv til livløse Ting; thi i vor Forvirring forekommer os hele Naturen at interessere sig for os. Saadan er Liden skabens, saadan Poesiens Enthusiasme. Men hvad der gjelder om Poesie i Almindelighed maa gjelde om alle dens Arter, følgerigen ogsaa om Elegien. Enhver Liden skab, derfor ogsaa Sorg og Bedrøvelse, kan være Gjenstand for det poetiske Udtryk, og har været det fra de ældste Tider; og hvad er vel naturligere, end at de ældste Mennesker, som Naturens Børn, som Væsner, afhængige af ethvert sandseligt Indtryk, og vante til at give deres Liden skaber frit Løb, at disse, inden Philosophie og Kunsttheorie havde naaet den Højde, at hiin bøiede Sand seligheden under Tænksomhedens kolde Haand, og denne paalagde Aandsproductet indskrænkende Regler — have ladet deres Affecter udbryde og yttre sig paa denne Maade, og, som en Følge heraf, ogsaa i Sjælens bedrøvede Tilstand givet Klager og Taare uhindret Løb

i et naturligt, uindfrænket, sandseligt og billedrigt Sprog? Hos Propheterne finde vi adskillige Sørge-
 gesange; Græfterne digtede Sørge-
 lange over Adonis's Død. Bevæget af en levende Smerte er det,
 at Jeremias afmaler os Jerusalem belejret og
 badet i Taarer, berøvet sine Venners Trøst, og
 Zions Veje sukkende, fordi man ej længere kommer
 til Højtidelighederne i den hellige Stad.

Det er naturligt, at enhver Ulykkelig over-
 driver Graden af sin Smerte. Den besjæler ham
 saa ganske, at han troer, alle Gjenstande, der om-
 give ham, lytte til hans Sukke og samfale med
 ham. Moschus, der begræder Zions Død, deler
 sine Taarer med Fuglene, Kilderne, Træerne,
 Blomsterne og hele Naturen. Hvilke store, beun-
 dringsværdige Billeder har den ikke indgivet Psal-
 mernes Sanger, naar han betragter Guds Stor-
 hed! Saa ufuldkommen Bibeloversættelsen end er,
 har den dog ej ganske udslukket disse Digtes poetiske
 Glød. Snart see vi Herren baaret af Skyer; han
 farer frem paa Vindenes Vinger; Torden og Lyn-
 ild gaae foran ham; Bjerger synke i Afgrunden for
 hans Fødder; snart holder han i Haanden et uuds-
 ømmeligt Bæger, hvoraf han lædsker alle Verdens
 Syndere. Dette er det sande Digtersprog.

Ligesom ved Staternes Stiftelse og stedse
 meer og meer forbedrede Indretning Kunster og
 Videnskaber tiltoge og udbredte sig blandt Mennes-

stene, saaledes steege disse i Cultur, antog finere
 Sæder og finere Smag. Det blot naturlige Ge-
 nieproduct var ikke den dybsindige Tænker eller
 Mennesket, begavet med større Kundskaber og
 Aandsdannelse, fyldestgjørende nok. Den vilde
 Natur maatte renses fra sin Raahed, og forædles.
 Philosophie og Kunsttheorie foreskrev derfor visse
 Regler, dem Digtergeniet skulde følge. Men lige-
 som heraf paa den ene Side fulgte Forædlingens
 Gode, saaledes tabtes paa den anden Side det
 høieste naturlige og sandselige Udtryk. Billedspro-
 get maatte give Slip paa endeel af sin Djarvhed,
 og hævede sig nu paa en svagere Vinge. Digteren
 vandt for Forstandens, Philosophiens og Kunst-
 theoriens Domstoel, hvad han tabte for Hjertets,
 Følelsens og Sandselighedens. Det poetiske Stof,
 som Naturen nedlagde i ethvert Menneskes Indre,
 bandtes nu ved visse Regler i sine Uttringer. Der
 udkrævedes Studium til at vorde Digter. Digter-
 gaven, fordum sælles for Alle, blev nu enkelte In-
 dividuers særegne Ejendom, og selv hos disse sagt-
 nede Philosophie og Kunsttheorie Naturens højt-
 blussende Jld, i det de luttrede dens Flamme.

Med den hele Menneskeslægt gik det, som det
 gaaer med Individuet i de forskjellige Aldere.
 Barnet føler kun for sandselige Gjenstande. De
 udvortes Sandser ere Midlet, hvorved dets For-
 stand samler Kundskab og dets Hjerter Følelse;

ikkun efter det sandfelige Indtryk bedømmer det
 enhver Gjenstand. Det er Naturens ufordærvede,
 men tillige udannede Skabning. Derfor taler det
 i ukunstlede Udtryk; derfor er det naivt og oprig-
 tigt; derfor lytter det gjerne til Larkens Slag;
 derfor glædes det ved at fortølge den flagreende
 Sommerfugls Flugt og bestue Rosernes Purpur.
 — Saaledes var Poesien i Menneskeslægtens Barn-
 dom. — Ogsaa til Ynglingen, begavet med større
 Skjønsonhed og Forstand, taler Naturen med
 vældig Stemme. Men han er sig sine Følelser
 bevidst; derfor er hans Glæde reenere og højere,
 hans Sorg stærkere og dybere, end Barnets. Og-
 saa paa hans Hjerte gjøre Gjenstandene Indtryk
 gennem Sandserne. Hvad Smukt Øret hører og
 Øjet seer, indtager ham, ligesom det Modsatte
 bedrøber eller affrækker ham; dog træder fornuft-
 ligt Overlæg stundom alvorligen frem mellem
 Phantasien's gøglende Billeder og rækker ham ven-
 ligen Haanden til Vejledning; men sjelden kan
 han overtale sig til at følge Fornuftens Stemme;
 hans Hjerte løber bort med Forstanden. — Saa-
 ledes var Poesien i sin Ungdom. — Hos Manden
 er Hjertet underordnet Forstanden. Han betragter
 Alt med et alvorligere og gennemtrængende Blik.
 De ydre Former tabe for ham deres Tillokkelse,
 naar Tingen, hvorhos de findes, mangler intellec-
 tuelt og moralsk Værd. Abstracte og filosofiske

Betragtninger fortrænge Sandfeligheden; hans Eprog er mandigt, djærvt og skjønt, sjeldnere sandfeligt og blomstrende. Ungdommens blussende Jld er sagtnet, og skal den oppustes til fordums Glæme, da maa det skee ved Djebliffets Begeistring. Manden kan være philosophisk og didactisk Digter i enhver Stilling; men Odedigter, Lyriker, Elegiker, kort: alt, hvori Phantasie og Følelse spiller Hovedrollen, kan han kun være i enkelte Djebliffe, naar han lader Hjertet indtage en overordnet Plads, naar han fremmaner Phantasiens henrivende Drømmebilleder; med eet Ord: naar han glemmer, han er Mand, og sætter sig ind i de hensvundne Unglingsaar. Men da faae ogsaa disse hans Arbejder et højere Fuldkommenheds Præg; de vorde dyrebare ikke blot for Hjertet, men og for Forstanden; Natur og Kunst have med søsterligen foreenede Hænder dannet dem til et skjønt, fra enhver Side beundringsværdigt og harmonisk Heelt. — Saadan er Poesien i sin Manddom; og saadan bør den at være. —

Elegien, for at være hvad den bør, maa nødvendigvis i sig foreene Natur og Kunst. Vi gaae nu nærmere over til at betragte, hvilken Andeel begge have i den, og dernæst hvilken Nytte og Fornøjelse Elegien yder. Denne Betragtning deeler sig i tvende Undersøgelser, med Hensyn nemlig til denne Digtarts Væsen og Værd.

Universit. og Skole-Annaler. 1809. 2 B. B

For rigtigheden at bedømme enhver hvilkensomhelst Ting, bliver det nødvendigt, at betragte dens Materie, dens Form, og stundom Egenskaberne hos den, ved hvem Tingen blev tilværende. Dette leder os, med Hensyn til Elegiens Væsen, til et tredobbelt Blik, hvormed vi ville betragte Elegiens Materie eller Gjenstand, Elegiens Form eller Versebygning og Elegikerens Egenskaber.

Med Hensyn til Elegiens Gjenstand hos ældre Nationer, da havde allerede Hebræerne elegiske Digte. Religiøse Følelser vare deres eneste Gjenstand. De flagede over tilfødte Uheld, jamrede over, at Herren havde bortvendt sit Ansigt fra dem og frataget dem sin beskjærmende Haand; de anraabte om Frelse, og nedbade Herrens Hielp. Herpaa kunne David, Salomon og Jeremias tjene til Beviis.

At bestemme Gjenstanden for Grækerne's Elegier er mindre sikkert. De vare, som ovenfor omtalt, Hymner, Krigsfange, Sørgefange &c.; dog herskede i de fleste græske Elegier en vis blid Følelse, et vist indtagende, hjerteligt Foredrag uden Svulst og langt under Odens høje Flugt. Man læse de Elegier, der have af Tyrtæus, Callimachus, Mimnermus, Bion og Moschus.

Snart forplantede sig græsk Digtkunst og med den Elegien i Latinens frugtbare Skjød. Men La-

tinerne fandt, at denne Digtart burde, som enhver anden, have sin ejendommelige Gjenstand. Omflyttet i romersk Jordbund, fødte Elegien ej saa vilde og hyppige Skud; de sig til alle Sider vildsomt udbredende Breene bleve afkaarne; Planten aflagt en stadigere og mere regelret Væxt, uden derfor at tabe noget af sin naturlige og ejendommelige Ynde. Elegien stod der — et eviggrønt Træ; ved dets Fod en rislende Kilde. Stundom smilede de friske Blade, og frydede Vandreren ved qvægsom Skygge; Kilden udsprang munter fra sit solvklare Bæld, og dannede en Bæk, der snoede sig i leegende Bugter. Stundom bøjede sig Bladene matte mod Jorden; Skyggen var dødstille og dval; Bækken henrandt langsom med dunnere Susen. Elegiens Gjenstand blev Elskovs høie Fryd og blide Længsel; men ogsaa Elskovs nagende Sorg og stille Smerte.

Disse vare de Gjenstande, som de ældre romerske Elegikere for det allermæeste a) behandlede, og det paa en Maade, der endnu fortjener og stedse vil fortjene den kommende Tids Beundring. Herom vidne de meest berømte latinske Elegiker, saasom: Catullus, Tibullus, Propertius, Ovi-

a) Jeg siger: "for det allermæeste" thi stundom indviedes Elegien ogsaa Vennskab (See Ovid. Amor. L. III. Eleg. IX); stundom ogsaa andre Folclser (See hans Tristium og Epist. ex Ponto); men alt dette sjeldnere.

dius, Cornelius Gallus. Heri adskille de ældre Elegikere sig mærkeligen fra de nyere; thi saadanne Elegier, hvori ofte en Beskrivelse af blid, veemodig Følelse, uden Hensyn til, hvad der foranledigede den, indflædes i elegisk Dragt, og hvilke vi, uagtet den interessante Behandling afsvinger os Beundring, dog ved Læsningen af den sidste Linie maae erklære for sande Bagateller, vare meget sjeldne hos de Gamle. Dog finde vi saadanne Digte hos enkelte af Oldtidens Digtere, s. Ex. hos Catull.

Da Menneskeslægten havde hævet sig til Forfærdens og Culturens højeste Trin, nedstyrkede den pludseligen i en lang, mørk og søvndyssende Nat. Middelalderens Barbarie fortrængte Smag for det Sande, Store og Skjønne. Enkelte Glimt øjnede man vel stundom i det natlige Nulm; men, som Meteor, døde de, i det de fødtes. Endeligen sejrede det Gode i Kampen over det Onde; Mørket veeg; Skyerne adskilledes; Dplysningens Morgenrøde frembrød. Men Videnskaberne saae sig nu, da Barbariets Nag var afkastet, atter i sin Bugge. Der medgik en rum Tid, inden de naaede deres forrige Højde. Eftersom Nationerne tidligere eller sildigere sønderbrød trykkende og vanærende Lænker; eftersom Regenterne meere eller mindre beskyttede Videnskaber og Kunster; eftersom udmærkede Mænd tidligere eller sildigere fremstode, og med utrættelig Iver og

usvækket Mod arbejdede for Oplysning og sand Forædling; eftersom endeligen, i Forbindelse med alt dette, ethvert Lands Clima og Levemaade var Videnskabernes Fremvæxt meere eller mindre gunstig; — saaledes forædledes Aanden, uddannedes Smagen, fremblomstrede Kunster og Videnskaber, og med disse Poesien, hos nogle Nationer tidligere hos andre sildigere, og hævede sig hos hine og disse til en større eller mindre Grad af Fuldkommenhed.

Mange Beundrere, Dyrkere og Tilbedere havde Poesien havt, inden den egentlige Elegie atter fremstod; men dette var intet Under, da denne Digtart i sin sande Betydning forudsætter blandede og sammensatte Følelser, og altsaa fordrer en større Indsigt i og Fortrolighed med Digt-kunsten, end nødvendigt til et Digt, hvori en eneste ublandet Følelse hersker. Man gaaer fra det Enkelte til det Sammensatte. Det Heele bliver sildigere til, end enhver af dets Deele. Derfor var ogsaa Elegien den Digtart, til hvilken Nationernes Digtere i Almindelighed sildigst opofrede sig, og hvori de sildigst bragte det til Fuldkommenhed. Dette lærer os de gamle, dette de nyere Nationers Exempler.

Hvad vort Fædreland isærdeleshed angaaer, er det mærkeligt at betragte, hvilken lang Tid der medgif, inden Poesien, efter sin Gienfødsel, opflammede Nordens Digterbryst med sin ree-

nere Lue. Marsagerne hertil er det ej vanskeligt at opdage. Disse maae fornemmelig søges i Folkets haardføre Opdragelse og Levemaade, i den alvorlige, strænge og mandige Character, der, som en uudeblivelig Følge heraf, stedsse udmærkede Morboen, og gjorde ham mindre modtagelig for sandfælige Indtryk og for et vist Slags — om jeg saa maa sige — Fortjælelse og Døpighed, hvilke ere nødvendige Requisiteer til visse Digtarter, s. Ex d. heroiske, rotiske, elegiske og elegiske, og endelig i den Indflydelse, som det barskere Clima maatte have paa de nordlige Nationers Character overhovedet. Der skulde meere end sædvanlig Jld til at optøe Nordens Kulde; meere end almindelige Toner til at henrykke dets Drer, vante til det frigerske Horn og den sæterske a) Lur; meere end almindelig Paavirkning til at opflamme den nordiske Ekjald til Begejstring. Men den fordums Levemaade og Opdragelse forandrede; den fordums Strænghed og Albori Characteren formildede ved Bøielighed og Blidhed; Udlandenes Cultur, og med den deres — med Hensyn til det Emne, vi her omhandle — ej uvelgiørende Forfinelse er bleven vores; vi have lært

- a) Jeg har tilladt mig at danne dette Adjectivum af det noksom bekendte norske Ord: Sæter. Lur er et blæsende Instrument, hvis Spil fra meget gammel Tid er brugt og endnu bruges af de norske Hyrder paa Sæterne.

at sætte os ud over Climaets Paavirkning, og ved allehaande Midler at formindſke dets Gudſtydſe paa os; Nationalcharacteren har i det Heele ſaaet en Retning, der, uden at berøve den Mandighed og Faſthed, eller gjøre Folket uſkicket til kjække Foretagender, tillige lader det ſole Interesſe for de fredeligere og blidere Eysler; et venſkabeligt Samliv er ſtiftet mellem frigerſt: hærdede og videnskabelig: forædlende Jdrætter, mellem Kampens ſtrænge og haardføre Guddom og de kjelne og bimmere Muſer. Ikke blot de højere og alvorligere Digte, men ogsaa de, hvori alle blide Gølelſer aande, ſkænke vi Opmærkſomhed og yde vort Biſald.

Lyden af Sydlandets Harpeſlag og Sang forplantede ſig fra de duſtende Drangelunde og rankeſnoede Høje til Danmarks grønne Sletter, Norges granflædte Skove og sneetækte Fjelde. Skjalden lyttede til dem med Velbehag; han gjemte Tonerne i ſit Dre; han greb Harpe og Plecter; men Klympren var hans Epil og Nynnen hans Sang. Dog ſnart blev hans Epil reenerere, hans Sang klarere; han eſterlignede ſine Læremeſtere; han naaede dem i Fuldkommenhed; ja, i viſſe Sange gjorde han endog ikke længe eſter ſine Lærere til Skamme.

Ikke aldeles uinteresſant turde det maaskee være, ſom en Folge af det Ovenanførte, at drage en Parallel mellem de forſkjællige Tidspuncter, hvori Elegien hos de forſkjællige Nationer op-

stod. Saaledes havde da Italien Elegier a) allerede af Cino da Pistoja (†1366) b); Frankrig af Clement Marot (†1544) c); Engelland af Donne og Dragton (†1631) d); Tydsffland af Opitz (†1639) e); Danmark og Norge først af Biering (1767) f). Heraf see vi da, hvorledes det sydlige Europa, efter Videnskabernes Gjenopkomst, var Poesiens og da ogsaa Elegiens Bugge; hvorledes den derfra har udbredt sig; liigt det electriske Stød, meddeelt sig til den nær-

- a) Jeg bruger paa dette Sted Ordet Elegie uden at tage Hensyn til, om Navnet Elegie paa den Tid brugtes eller ikke. Spørgsmaalet er her om Materie og Indhold; ikke om Titel eller Benævnelse.
- b) *Crecembini* L'istoria della volgar Poesia; in Venez. 1731. 4. Vol. I. p. 38. Dersom vi ville henregne Petrarks Sonnetter til Elegiernes Klasse, skjøndt de synes at have mere tilfælde med Oderne, havde Italien allerede af ham tidligere Elegier.
- c) *Gulzer's Theorie*. 2 Th. S. 46.
- d) *ibid.* S. 49. *Blankenburg's Zusätze*. 1 Bd. S. 42
- e) *Opitz's Dichte*. ed. Triller. Frankf. a. Mayn. 1746. 2 B. S. 550. o. fl. St.
- f) *Biering's Tankering*. Odense 1774. 1 Deel, S. 31 ff. og 65 ff.

meste Gjenstand, og hvorledes den stedse har udbredt sig længere og længere mod Norden.

Alle de nyere Nationers Digtere have naturligviis i Elegien, som i enhver anden Digtart, arbejdet efter græske og romerske Mynstere; og hvem skulde ogsaa Datteren hellere stræbe at ligne, end sin elskværdige Moder? Men nødvendigt blev det desuagtet, at de nyere Elegier i Meget maatte afvige fra hine Oldtidens elegiske Digte. Dette forandrede den meere forædlede Cultur, den meere delicate og fildne Smag; dette førte forandrede Tider, og med dem forandrede Begreber og Sæder med sig. Den græske Elegie have vi fundet alt for omfattende, i det den behandlede flere Gjenstand, end det syntes påseende for denne Digtart; den romerske Elegie alt for indskrænket, da Elskovalene var dens Gjenstand. De nyere Nationer indsaae, at Elegien burde have et meere bestemt Omfang, midt imellem den Frihed, Grækerne gav den, og den Tvang, den paalagdes af Romerne. Det elegiske Digtertalent affstak derfor visse Grændseshjælper for sin digteriske Virksomhed. Religion, Fædrelandskjærlighed, Elskov, Venskab, Længsel, Klager over en elsket Piges eller Vens Død, over sin Elskedes Ubojelighed eller Utroskab, Glæde over at gjenelstkes, Frygt for at tabe sin Piges Kjærlighed, Jaloufie, Klager over Undertrykkelse og Uret, over Barndommens og Ungdommens snartbortilende

Dage, Medlidenhed med Ulykkelige, Hjemvee, Betragtninger over menneskeligt Uheld, over Lyk-
kens Ustadighed, Misnøje med sin Skjæbne, stille,
veemodig Betragtning over Død, Grav og Evig-
hed; med eet Ord: rolig, blid og lidende
Veemod og blandede Følelser gave i Al-
mindelighed de nyere Nationers Digtere rigeligt
men dog bestemt Stof til elegisk Behandling.

Elegiens Gjenstand er alsaar enhver Affect,
naar Sjælen derved forholder sig l i d e n d e. Lige-
som Activitet er det Ejendommelige ved Oden,
saaledes er Liden det ved Elegien a). Men denne
Liden kan være en Følge baade af u b e h a g e l i g e
eller veemodige Fornemmelser, f. Ex. over en elsket
Persons Tab, over en Vens eller Venindes Utro-
skab &c. og af b e h a g e l i g e eller glade Fornem-
melser, f. Ex. over lykkelig Gjenforening eller For-
soning, over et tilbagebundet Gode &c.

Ere v e e m o d i g e Følelser Elegiens Gjenstand,
da maae de være b l i d e; ellers udarter den til det
tragisk-heroiske. Stormende Følelser ere kun Odes-
digteren egne. Saaledes tænker Elegikeren stæn-

a) "Naar Affecten i Oden, liig det oprørte Havs brusen-
de Bølger, vildsomt hæver Hjertet, og støder det atter
ned i Afgrunden, saa ligner Elegien den melancholske
Cypresseskovs sørgelige Susen" siger W a t t e u x i
hans Einschränkung der schönen Künste auf einen ein-
zigen Grundsat. Leipzig 1759. S. 415.

dom paa sin Død; dens Billede søøver ham for Dine; han seer allerede de sørgelige Tilberedelser til sin Jordefærd, og Ceremonierne ved den, ja, sætter sig endog selv et Gravskrift; men med alt dette er hans Veemod blid, stille, lidende, ikke stormende. Han betragter ikke det Skrækkelige ved Døden; men blot det Smertelige ved Skilsmissem mellem omme og elskende Hjerter; Han opvækker Medlidenhed, ej Afsky. Saaledes finde vi denne Tanke om Døden saa skøntindledet i Perlen blandt de danske Elegier, *Landsbyekirkegaarden* a) af C. N. Lund:

O! naar og mine Been engang
nedsænkes her i Muld:
naar under Sang og Klokkelang
man øser Graven fuld;
da græder og en fjærlig Ven
her ved mit Lejested,
og ofte mindes mig igjen
med stille Traurighed.

Og ofte Landsbypigerne
ved Aftenrøden her
skal glade samles snakkende
om gamle Hændelser;
da tale de om Kjærlighed,
dens bittre, søde Fryd,

a) See Samling af Poesier. Odense 1785. S. 102. ff.

og hver fortæller, hvad hun veed
om elskte Brudgoms Dyd.

Da sige de: o! nær her ved
en Digter jordet blev,
som gjorde ingen Mand Fortred,
og mange Viser skrev;
da hædre de endnu min Grav
med Glædens muntre Klang,
og Egnen giver Gjenlyd af
min Ungdoms bedste Sang.

Naar Maanen da gaaer rødrende
bag Kirketaarnet frem,
og naar de muntre, syngende
fra Graven vandre hjem,
da sige de: Gud glæde dig
i høje Himmelboe,
sov, døde Digter, sødelig
til Dømmesdag i Roe!

Er derimod glade Følelser Elegiens Gjenstand, da maae de være sømme og rolige; Digteren bliver ellers lyrisk istedet for elgisk. Kjerlighedens Glæder, besjunge af Lyrikeren og Elegikeren ere ganske forskellige. Elegiens Kjerlighed er mere søm end syrig, mere rolig end stor.

mennde. Saaledes besynger Tibul sine Elskovs,
glæder: a)

Non ego divitias patrum, fructusque requiro,
Quos tulit antiquo condita meslis avo:
Parva seges satis est; satis est requiescere tecto,
Si licet, & solito membra levare toro.
Quam juvat immites ventos audire cubantem,
Et dominam tenero detinuisse sinu!
Aut, gelidas hibernus aquas cum fuderit Auster,
Securum somnos, imbre juvante, sequi!
Hoc mihi contingat etc.

De blandede Følelser spille, som sagt,
Hovedrollen i Elegien. Modsatningen forhøjer
Følelserne indbyrdes. Disse maae opløse sig i stille,
lidende Hengivenhed og aldrig antage Begejstrin-
gens Tone. Digterens glade Følelser hæves og
forhøjes ved Mindet om overstandne Sorger. Vel
er Erindringen om fordums Smerte ham bitter,
men denne Bitterhed blandes med sød Glæde over
hans uærværende Lykke. Hans Væsen svæver
mellem Sorgens og Glædens Følelse, og begges
Blanding giver Digtet et bliidt, rørende Anstrøg.
Digterens sørgelige Følelser formildes ved Mindet
om fordum oplevede Glæder, og denne Modsat-

a) Lib. 1. Eleg. 1. v. 41 sqq.

sætning af Toleser giver Smerten den til elegisk
Behandling fornødne Bøielighed. Exempel herpaa
finde vi i v. Hallers Elegie: ved sin Maria-
nes Død: a)

Dort im den bittern Abschieds-Stunden,
Wie Deine Schwester an Dir hieng,
Wie, mit dem Land gemach verschwunden,
Sie unserm letzten Blick entgieng;
Sprachst Du zu mir mit holder Güte,
Die mit gelassner Wehmuth stritt;
Ich geh mit ruhigem Gemüthe,
Was fehlt mir? Haller kommt ja mit.

Ach! herzlich hab ich Dich geliebet,
Weit mehr als ich Dir kund gemacht,
Mehr als die Welt mir Glauben giebet,
Mehr als ich selbst vorhin gedacht;
Wie oft, wann ich Dich innigst küßte,
Erzitterte mein Herz, und sprach:
Wie! wann ich sie verlassen müßte;
Und heimlich folgten Thränen nach.

Im dicksten Wald, bey finstern Buchen,
Wo niemand meine Klage hört,
Will ich Dein holdes Bildniß suchen,

a) Hallers Versuch Schweizerischer Gedichte. Göttingen 1748. S. 168. ff.

Wo niemand mein Gedächtniß stört.
 Ich will Dich sehen, wie Du giengest,
 Wie traurig, wann ich Abschied nahm;
 Wie Zärtlich, wann Du mich umfiengest;
 Wie freudig, wann ich wieder kam.

I Elegien maa herffe Simplicitet, Naturlighed og Naivitet, i Foreening med en vis Mandrolighed, dog ikke uden Hjertelighed i Tanke og Udtryk.

Elegien maa have Simplicitet; d. e. den maa holde den lykkelige Middelvej mellem Plathed og Svulst; thi hiin vidner om Kulde og Smagløshed, denne om laant Følelse og utilbørlig Kunstlen; den første opvækker Gaven, den sidste Latter; begge bevise, enten at Følelsen selv er uskikket til elegant Behandling, eller at Digteren tvinger sig til at spille en Rolle, for hvilken han enten ikke er skikket eller intet føler a). Denne Simplicitet er det, der bidrager saa meget til at forhøje Elegiens Indtryk. Man læse f. Ex. hos Gray i hans

a) "C'est pour avoir donné a un sentiment foible le ton du sentiment passionné, que l' Elégie est devenu fad. Rien n'est plus insipide, qu'un desespoir de sang froid." *Marmontel. Poët. Françoise. T. II G. 507 f.*

Elegy, written in a Country Church-Yard b)

For them no more the blazing hearth shall burn
 Or busy housewife ply her evening care:
 No children run to lisp their fires return,
 Or climb his knees the envied kiss to share.

Yet ev'n these bones from insult to protect
 Some frail memorial still erected nigh,
 With uncouth rhymes and shapeless sculpture
 deck'd
 Implores the passing tribute of a sigh.

Their name, their years, spelt by th' unlet-
 ter'd muse;
 The place of fame and elegy supply:
 And many a holy text around she strews,
 That teach the rustic moralist to die.

Da at Poesie er i en vis Henseende Natu-
 rens Sprog, bør Elegien være naturlig; d. e.
 være Hjertets oprigtige Tolk; være saaledes bestaf-
 fen, at Læseren besjæles af samme Følelse, som
 Digteren, deeler hans Smil og hans Taarer.
 Som Exempel paa denne Elegiens Egenkab troer
 jeg det passende at anføre i det mindste nogle Stro-

b) The Poems of Gray, York 1778 Vol. I. S. 75 ff.

pher af Baggesens skønne Elegie: Til mit
Fædreland a)

Du Plet af Jord, hvor første Gang mit Dje
Fra Veemod's Ravn opstirred til det Høje,
Og i et Smil, og Skyens Purpurbrud
Fortryllet saae de første Glimt af Gud.

Plet, hvor jeg vaagned op af Jntets Slummer,
Fremfaldt af Almagts underfulde Bliv,
Til Livets korte Fryd og lange Kummer;
Men og, algode Gud! til evigt Liv.

O elste Plet! hvor første Gang mit Dre
Henrykkedes af Vaarens Harpers Klang;
Hvor Humsens Harmonie jeg troede høre
I Skovens Lyd og i min Moders Sang.

Hvor første Gang min spæde Læbe stammed
Med kjælen Følelse det samme Navn;
Hvor første Gang mit tændte Hjerter flammed
I Kjærligheds og-Venskabs hulde Favn.

O Fødeland! hvor sandt en Plet min Leden,
Saa vidt vor Klode Støvers Slægt beboer,
Saa blid, saa lystelig, saa fuldt et Eeden

a) Næste blandede Digte af Jens Baggesen.
Kbhvn. 1808 uden Samling S. 75 ff.

ii Universit. og Skole-Annaler 1809. 2. B. E

Som Du, for den, hvis bedste Fryd heneden
Er Mindet af hans første Fryd, som Noer?

Elegien bør have *Raisé*. En Folge af det *Raise* er en behagelig Forundring hos den, som bemærker det, fordi han nemlig overraskes ved en uformodet *Bittighed*, som laae skjult under det simple, eenfoldige Udvaltes. Man see følgende Linier a) hos *Parny*:

Bel arbre, je viens effacer
Ces noms, gravés sur ton écorce
Qui par un amonreux divorce
Se reprennent pour se laisser.
Ne parle plus d'Eléonore,
Rejette ces chiffres menteurs:
Le tems a dèsuni les cœurs,
Que ton écorce unit encore.

I Elegien maa herse en vis *Anders* rolighed. Elegikeren maa hverken være følelsesløs eller lade sig henrive for hæftigt af sine Følelser. Naar hans sandselige Væsen klager over sit Uheld, maa han lade sit fornuftige Væsen stræbe at bringe Trøst i Hjertet, og berolige Følelserne, naar de begynde at storme. Saaledes hos *Ewald* i hans Digt over M. Th * * b)

a) Oeuvres de Parny. Eleg. 3.

b) Ewalds samlede Skrifter. 3die Bind. S. 299 ff.

O! forfkaan mig, viise Daare,
 Træt ei længer med Naturens Rost!
 Denne tunge, heede Taare
 Er mig meer end al din kolde Trøst.
 Af! jeg elsker denne Smerte,
 Denne Nat, hvorfor du vil befrie.
 Mit beflemte, fulde Hjerter
 Lindres ved den Graad, det smelter i!

Har jeg glemt, at Myriader
 Daglig tabe Stovets usle Liv?
 Veed jeg ikke, at Alfader
 Sagde: døe, saasnart han sagde: bliv?
 Eller troer du, at mit Dje
 Er for blindt af Taarer, til at see
 Glimt af Glæden, som den Høje
 Har tilsvoret den Retfærdige?

Og jeg veed, jeg seer, jeg finder
 Haabet, og den store Sandheds Magt.
 Men den bange Taare rinder,
 Og en Draabe skjuler Himlens Pragt!
 I et Hav af reene Lyster
 Sank din Sjæl, o Salige! Du leer,
 Engel! af, men før min Søster!
 Du har alt, og jeg har intet meer.

Elegien bør være hjertelig og inderlig.

Hvad Digteren skriver, bør komme fra Hjertet; thi hvorledes skal den kunne bevæge Andre, som ej selv er bevæget. Sjeldent kan Forstillelseskunsten drives saavidt, at man jo mærker Bedrageriet, og da æfles man ved det sminkede Digt. For Elegien ere derfor enkelte smaa Træk, enkelte i og for sig selv ubetydelige Skildringer af ustatteerligt Værd, og deri bestaaer en stor Deel af Elegiens Fortjeneste og Elegikerens Ære. Derfor gjør ogsaa en vis Vidtløftighed god Virkning i denne Digtart. Elegikeren maa gjerne og længe opholde sig ved sin Gjenstand; jo meere han udtømmer den, des større er hans Fortjeneste. Dog maa denne hans trohjertige Vidtløftighed ej udarte til Gladderagtighed.

Denne Hjertelighed aander umiskjendelig i
 Ohlenschlägers dejlige Elegie ved Wahls
 Grav a)

Dækker Graven, grønne Urter smaa!
 Eders Ven, som elskte Jer saa saare,
 Han er død! O, ryst fra Himlens Blaa
 Høje Gran! din tunge Veemodstaare.
 Hvide Rose! med det blege Smil,
 Sød indslyng dig med den friske Røde!

a) Adam Ohlenschlägers poetiske Skrifter. Kbhvn.
 1805. 1ste Deel. S. 38.

Vinder Eder's Krands omkring den Døde!
 Duf dit Hoved dybt, og græd, o Pii!

Smaa Violer! hulde Børn! som sødt,
 Medens Foraarshimlen venlig luster,
 Under Græsset, svagt og luunt og blødt,
 Staaer og seer saa fromt til Gud og duster;
 Samler Eder ved hans Hovedsteen,
 Lampen liig, som under Gravens Bue
 Brænder for den Dødes trætte Been,
 I en dødlighblaa, men hellig Lue.

Eder's Elsker havde intet Guld,
 Uden Birat var den sorte Lillie.
 Gyldne Gyldenlaf! vær du da Guld!
 Vær du Sølv, du sølverhvide Lillie!
 Slynng hans Navn, han var en Blomst
 som du,
 Reen, uskyldig, elskovsfuld og stille;
 Kraftig var hans Aand og from hans Hu.
 Hvide Lillie! lad din Taare trille!

Flora! du, som hist i Ostens Hjem
 Har din rigelige Blomster-Bolig,
 Drag fra Osten, gik for Graven frem,
 Hvor din Ven i Norden slumrer rolig;
 I dit Fyldehorn tag Urter med,
 Rundt fra alle Jordens grønne Skove;

Strøe dem hyppigt paa hans Hvilested,
 Emil og græd, og ønsk ham, sødt at sove.

Fremdeles maae Elegiens Billeder besidde
 Ynde, Delicatesse og Finess. Den
 plumpe Sandfælsighed kan aldrig behage; den op-
 vækker snart Uælsked og Rædde. Selv den ero-
 tiske Digter er os elskeligere, naar han udmaler
 sine Billeder med Delicatesse og Finess, naar
 han indhyller Figurerne i et halvgjennemsigtigt
 Slør, saa at vi ikkun see det indtagende Omrids,
 end naar han lader dem fremstaae i deres hele
 Røgenhed. Denne Regel maa især Elegikeren følge;
 thi hans Hensigt er at opvække sød Længsel, ej dy-
 rist Affect. Selv hos de latinske Elegikere Pro-
 pertus og Ovid, hvem man ellers plejer at bedrejde
 Overtrædelse af Sammelighedens Grændser, finde
 vi meget sjældent Billeder, der fra den æsthetiske
 Side opvække Uælsked eller Afstøje. Skjøndt vel-
 lystige, ere deres Skildringer ej smudsige. For en
 vis Decents have de, især den første, stedse været
 omhyggelige. Til Oplysning af her fremsatte
 Regler maa tiene Bernards Digt: A Thémire a)

Va, meurs sur le sein de Thémire,
 Qu'il soit ton trône & ton tombeau;

a) Findes i Eschenburgs Beispielsammlung. 4 Th. S. 47.

Jaloux de ton sort, je n'aspire
Qu' au bonheur d'un trépas si beau.

Suis la main, qui va te conduire
Du côté que tu dois pencher;
Eclate à nos yeux sans leur nuire;
Pare son sein, sans le cacher.

Mais si quelqu' autre main s'avance,
Si quelqu' amant est mon égal,
Emporte avec toi ma vengeance,
Garde une épine à mon rival.

Tu vivras plus d'un jour peut-être,
Sur l'autel que tu dois parer;
Un soupir t'y fera renaitre
Si Thémire peut soupiner!

Fais-lui sentir, par mes alarmes,
Le prix du plus grand de ses biens:
En voyant expirer tes charmes,
Qu'elle apprenne à jouir des siens.

Endeligen gjøre de religiøse Følelser i
viſe Elegier en god Virkning. Saaledes tjener,
f. Ex. i en Elegie ved en elſket Persons Grav
Tanken om Sjælens Udødelighed, om Gjenfore-
ning i hiin Verden, til at gyde Trøſt i det ſaa-
rede Hjerter; og dette glade Haab, denne blide

Fortrøstning dæmper Fortvivlelsens Stemme, blander Sorgen med Fryd, og skaber Elegien. Herved kan Guldbergs bekendte Elegie: Assistentens Kirkegaarden a) afgive Exempel.

Alt forvandles skal til Støv,
 Dalens Lilje, Skovens Løv,
 Rosen snart vi visnet finde,
 Alt, hvad lever, skal forsvinde.
 Jordens Herre, Mand! til Dig
 Lovens Dødsbud strækker sig.

O! men intet Skabt forgaaer,
 Liv igjen af Død opstaaer.
 Liljen faldt! en ny fremtræder;
 Yngre Løv snart Skoven klæder:
 og den Grav, der lukker sig,
 kun som Bugge gemmer Dig.

Morgnen straaler, Barnet fro
 vaagner efter natlig Røe,
 Evighedens Morgen smiler,
 Graven aabnes, hvor Du hviler,
 Dødingklædet synker ned,
 ny-skabt hæves Du til Fred.

a) F. H. Guldbergs samlede Digte. Kbhvn. 1803
 2 D. S. 40 ff.

Tie da, Klage! Stands da, Graad!
 Wiist og godt er Herrens Raad;
 Snart, for Evighed vi møde
 alle vore kjære Døde.
 Held os! Held, at Alt forgaaer!
 Held, at Liv af Død opstaaer!

Med Hensyn til Elegiens Form eller
 Versbygning hos ældre Nationer, da
 valgte Grækerne og Romerne til denne for det
 meeste en egen Versart. Den bestod af afvekslende
 Hexametrer og Pentametrer, hvoraf hver to og to
 som oftest udgjorde et Distichon. Pentametret
 gjorde Hexametret Selskab, for at nedstemme
 Hexametrernes højtidelige Gang, som var egen for
 Heltedigtene, til hvilke brugtes idel Hexametrer
 uden indskudte Pentametrer. Hexametret stod
 altid først, hvorfra dog var en Undtagelse, naar
 de elegiske Vers brugtes til Orakelsvar a.) Latinerne
 holdt meget ængsteligen over denne Elegiens
 særegne Versart, og vi finde ingen latinske Elegier,
 som heri gøre nogen Undtagelse. Vel gives der
 f. Ex. hos Catull, Digte, som ere af elegisk
 Indhold og dog skrevne i en anden Versart;
 men disse og lignende Digte kaldte Latinerne ikke
 selv Elegier. For at et Digt kunde modtage denne

a) Athenæus. L, XIII. Cap. XXVII.

Benævnelse, fordrede Latinerne ikke blot de elegiske Gjenstande, som ovenfor a) ere omtalte, men ogsaa den elegiske Versart, afvejlende Hexametrer og Pentametrer; saa afhængige vare de endog af Digtets Form, og saa strengt overholdt de Reglerne for samme. Dette er Aarsagen til, at den Versart, hvori Hexametrer og Pentametrer afvejle med hinanden, kaldes den elegiske.

De nyere Nationers Digtere have ej givet Elegien nogen særegen Versart, og have ej heller været istand dertil formedelst deres Prosodis Fattigdom og Ubestemthed. Men herved skulde jeg troe, at Elegien snarere har vundet end tabt; thi det er vanskeligt at forebygge, at Materien Intet lider ved at indskrives inden visse Grænser og afpasses over en vis Læst b). Digteren har nu friere Hænder til at vælge det Versemaal, som passer sig bedst for den besjunge Gjenstand; hans Genie indskrænkes ej inden saa snævre Vilkaarlig-

a) S. 19.

b) Scaliger. Lib. II. Cap. XVI. Philomusi disertatio de vera Carminis elegiaci natura & optima constitutione i Michaëlers Collectio Poëtar. elegiac. T. I. S. 72 og 82. Schirachs Magazin d. deutschen Critik II. Bd. 1 Th. S. 27 Kamlers Vatteux. 3 B. S. 27. Pölitz, Ästhetik für gebildete Leser. Leipz. 1807. 2 Th. S. 53 f.

heds Grændser, og jo større Frihed det har, desto fuldkomnere ere dets Frembringelser. Sulzer a) finder især de alexandriniske Vers passende for Elegien; dog vilde jeg ikke betjende mig til denne Mee-ning; thi Alexandrinernes Monotonie forekommer mig trættende. Efter min Overbeviisning bør el-ler kan ingen bestemt Versart foreskrives Elegike-ren. Et fint og delicat Øre kan bedst afgjøre, hvilken Versart er meest skikket for denne eller hiin Elegie, med Hensyn til dens forskjellige Gjenstand. I Almindelighed kunne herfor kun negative Regler foreskrives. Enhver affirmativ Regel maatte taale hyppige Undtagelser. Den valgte Versart maa saaledes ej være i aabenbar Modsigelse med Mate-rien. Rhythmus maa ej være vild og uordentlig som Odens pindariske Flugt, der nu daler, nu at-ter hæver sig; ej plat, hverdags eller comisk, som Fabelens og Fortællingens; ej fold og adstadig, som Læredigtets; ej majestætisk og høj, som den heroiske Digters; ej spøgende og flygtig, som den lyriske Sangers; men, efter Omstændighederne, sømmelig, yndig og blid, som qvindelig Ufskyld; sørmerisk, som den unge Elskov; sørgelig, som Granens Susen; tungsindig, som Skovens Skygge; rolig, som den sagtehenrindende Bæk.

a) Theorie 2 Th. S. 39.

Elegikeren maa nødvendigviis besidde de Egenskaber, som han skal meddeele sit Digt. Hos ham udfordres, som hos enhver Digter, Forstand, Indbildningskraft og Følelse. Ved Hjælp af den første bliver han ene istand til at vælge de Memner, de Billeder og de Udtryk, der sikkerst love ham Læserens Bifald og Beundring. Forstanden maa lede og ordne Phantasie og Følelse, bringe Harmonie mellem begge, og saaledes efterlade et Noget, hvorved Tanken gjerne tøver i stille Betragtning. Forstanden er det Baand, der sammenknytter Phantasie og Følelse, og, i Forening med begge, danner en fuldkommen og herlig Treenhed. a) Levende Phantasie eller Indbildningskraft er ham ogsaa nødvendig. Sandfælsige Billeder er han ej istand til at skabe og male uden ved dennes Hjælp. En ubegrændset Følelse for sin Gjenstand er ham lige uundværlig. Hans Hensigt er at bevæge og indtage Hjertet; men hvorledes vil han kunne bibringe Andre den Interesse for sin besjængne Gjenstand, som han selv mangler? Uden Følelse bliver hans Foredrag koldt og tørt; med denne hjerteligt, in-

a) " L'esprit est l'oeil du génie dont l'imagination & le sentiment sont les ailes," Marmontel. Poétique Française, T. I. S. 59.

derligt og rørende a). Men foruden disse Egenskaber, hvilke Elegikeren har tilfældes med enhver Digter, — han opofre sig til hvilken som helst Digtart — maa Elegikeren endnu besidde Philosophie og Menneskekundskab, for at kunne hæfte rigtigt og dybt Blik paa de af ham betragtede Gjenstande, eller dem, som dermed staae i nærmeste Forbindelse. Uden philosophisk Aand bliver Digtet et blot Malerie, der sødselsætter den grovere Sands alene. Hvis han ikke har nøje Kundskab til Menneskets saavel intellectuelle og moralske som physiske Væsen, er det ham umuligt, træffende at beskrive de Virkninger, som de forskjellige Affecter have paa Sjælen og Legemet, og den Tilstand, hvori de sætte begge. Han maa være nøje bekendt med de indvortes og udvortes Grændser, inden hvilke enhver Affect i dens tiltagende eller aftagende Periode bør holde sig. Kun ved Hjælp af Philosophie og Menneskekundskab i Foreenning med naturligt Anlæg er Elegikeren istand til at erhverve sig den sjældne, fra Indbildningskraften forskjellige Gave: at forglemme sig

a) Derfor sang vor Ewald:

— den sminkede, den kolde Skjald forblinder
 Vor Sjæl med prægtig Dunst.

Men vægtig er den Taare, den, som rinder
 Fra Hjertet, uden Kunst!

selv a); at sætte sig ganske ind i den Persons Sted, hvis Forfatning han vil beskrive; at føle, tænke, tale og handle saaledes, som han vilde have følet, tænkt, talt og handlet. Uagtet denne Gave vistnok for en stor Deel kan erstatte Elegi-feren Mangelen af, selv at have befundet sig i den Tilstand, eller selv at have prøvet de Liden-skaber, han besynger, skulde jeg dog troe, at det ikke blot er ønskeligt, men til Elegiens, som til enhver Digtarts, Fuldkommenhed nødvendigt, at Digte-ren selv har prøvet de Liden-skaber, hvorom han synger, og derfor antage, at en vis Fortro-lighed med Uheld og Kummer, Sorg og Smerte er Elegi-feren nødvendig b). End-

a) Om denne Gave siger *Marmontel* i *Poët. Française* T. I. S. 69. " Il veut être cultivé par le com-merce des hommes, par l'étude de la Nature & des modeles de l' art: c'est l'exercice de toute la vie; encore n'est - ce point assez. Il suppose de plus une sensibilité, une souplesse, une activité dans l'ame, que la Nature seule peut donner. Il n'est pas besoin, comme on le croit, d'avoir éprouvé les passions pour les rendre, mais il faut avoir dans le cœur ce principe d'activité qui en est le germe comme il est celui du génie. "

b) *Marmontel* er mindre streng, end han med Billighed funde være, naar han (l. c. T. II. S. 519) siger: " Pour peindre le malheur il n'est pas besoin d'être mal-heureux, mais il est bon de l'avoir été. "

og os selv ubevidste, er dog stedse — naar vi ville anstille rolig Eftertanke og sætte al Selvsmyger tilside — vort eget Jeg den Maalestok, hvorefter vi bedømme andres Held eller Uheld. Den, som aldrig kjendte Sorg uden af Navn, hvorledes skal han da kunne nære medlidende Samfølelse? hvorledes stemme sin Harpe til Klagens inderlige Toner?

Eaarlange Lyffens Soel bestraaler os, bortjager den hver mørknende Sky fra Horizonten; vi blindes af dens Lys, og hindres at skue de sorte Skygger, som i Baggrunden snige sig om med langsomme og ængstelige Tred. Eaarlange Lyffen smilede til Dvid, aandede hans Digte idel Spøg, Elskov og Glæde; men den egentlige veemodige Elegie var ham fremmed. Modgang indviede ham først i dens Toners Helligdom. Hermed vil jeg dog ingenlunde have sagt, at Elegikeren skal være ulykkelig; nok: at han har været fortrolig med Sorgen. Fremdeles maa en vis Tungsiind hvile over Elegikeren under hans Arbejde. Hvo som i en munter Stemning tager til Pennen med det Forsæt at ville nedskrive en Elegie, vil forgjæves, — for at bruge vor Todes Ord — pine sin Muse og plage sin Ven. At Religiøsitet tjener til at luttre og forhøie den elegiske, som enhver anden alvorligere eller ædlere digterisk Stemning, behøver vel neppe at bevises.

Elegiens Værd maa naturligviis bedømmes efter den Nytte og Fornøjelse, den medfører. Med Hensyn hertil have Oldtidens og Nytidens Elegier hver sit særegne Værd.

I de ældre Nationers Elegier a) finder Philologen Anledning, til Gransken og Studering. Han seer, paa hvilket højt Trin denne Deel af den poetiske Literatur stod allerede i hine Tider; han gjør deraf Sammenligning mellem Fortid og Nutid, og han anstiller Betragtning over dens Fremmskriden eller Tilbagegang; han seer Spi-
ren frempippe af Jorden, grønnes, knoppes, bære frodige Blomster. Han seer den haabefulde Plante oprykkes af Barbariets Storme; Bladene og Blomstersæden henvejres; et enkelt Frøeforn skjuler sig i en rolig og frugtbar Jordbund; det fremspirer i blidere og fredeligere Dage; den spæde Plante plejes og vogtes med omhyggelig Haand; Bægeret udfolder sig, og Blomsten dufter, skøn som sin Moder. Han bliver fortroligere med de gamle Sprogs Studium; han indvies mere og mere i deres Aand. Saaledes opleve de forlængst tilbagelagte Dage i de kommende; Oldtidens Minder opbevares; dens Forædling bliver vores; begges Cultur foreene sig, for med sammenknyttede Bro-

a) Jeg beder bemærket, at jeg her tager Elegien i dens strængere og egentligere Betydning.

derhænder at overrække det bearbejdede Stof til en sildigere Efterfølgt endnu ædlere og højere Uddyrkning. Archæologen aabne de en viid Mark til at studere Oldtidens Skikke og Sæder; han bliver derved istand til tydeligen at forklare sig flere, hant forhen mindre forstaaelige, Steder hos de gamle Forfattere, og Philologen benytter hans Arbejde og Granskning. Saaledes finde vi f. Ex. hos Tibull i Lib. III. Eleg. II. en fuldstændig og detailleret Beskrivelse af de Gamles Begravelsesceremonier. Historikeren give de mangt et Bink og Bidrag til at oplyse enkelte Specialia i Oldtidens Historie, og særegne Begivenheder i en og anden berømt Privatmands Levnet; han bedømmer deraf ikke blot Digterens men ogsaa Andres, stundom selv Regentens Character og private Forholde, f. Ex. Augusts, af hans Fremfærd mod Ovid. Mogle af Oldtidens Elegikere ere ham endog fra andre Sider betragtede mærkværdige f. Ex. Tyrtæus, som Anfører. Philosophen udleder deraf interessante Resultater, ved at anstille Betragtninger over Oldtidens Meeninger og Fordomme, religiøse og borgerlige. Sammenligningen af hine Gamles Begreber med vore og Oldtidens Tænkemaade med den nærværende Tids giver ham Anledning til at efterspore de politiske, historiske og religiøse Aarsager til hine, og til de nyeres Forskiællighed fra dem. Digteren fremstille de et til enhver Tid

Universit. og Skole-Annaler. 1809. 2 B. D

følgeværdigt Mønster; han samler alle Elegiens væsentlige Egenheder og udleder deraf sikre Regler for sin digteriske Virksomhed. I det Hele taget have de ældre Elegier, ligesom de ældre Kunst- og Videnskabsværker i Almindelighed, den Fortjeneste, at de forædle Hjertet, udvide Forstanden, skærpe Dømmekraften, luttre Smagen.

Noale af Fortidens Elegier indeholde ogsaa kostbare Levere regler og sand Livsphilosophie, nyttige og brugbare for hver Stand og Alder. Saadanne finder man mange af i Ovids Ars amandi.

De nyere Nationers Elegier ere i visse Henseender, deres mere udvidede Grændser naaget, af mindre Værd. Archæologen kan f. Ex. ej benytte dem og for Historikeren ere de overflødige. Tiderne ere os nærmere; deres Sæder og Skikke falde for det meste sammen med vore. For at kjende disse, bliver det da sjældent eller aldrig nødvendigt at tage sin Tilflugt til Digterne. Historien selv ligger os nær og er os noksom bekjendt. Men i andre Henseender er deres Værd desto større. Længselen blive de stedse et ikke uvigtigt Bidrag til udvidet Sprogkundskaab. Philosophens Tænkksomhed give de et videre Rum; thi stedse flere ere i de nyere Elegier de Stillinger og Forholde blevene, hvori han seer Mennesket, flere de Affecter og Følelser, hvoraf Digteren besjæles. Meere udbredte blive altsaa hans Betragtninger over den

menneſkelige Natur, dybere, ſkarpere og Meere omfattende hans Blik paa Lidenſkaberneſ og Affecternes Gang, paa den Indflydſe, de have havt og ſtedſe ville beholde paa Menneſket. Han ſeer, hvor og hvad han ſor ikke ſaae; han beriger ſin Menneſkefundſkab. Digteren ſaaer flere Monſtere, hvorefter han kan danne ſig; prøve kan han Alt, og beholde det Gode. Hans mange Forgængere, der ſaa ofte og paa ſaa forſkjællige Maader have behandlet de ſamme Gjenſtande, gjøre ham det vel vanſkeligere at opnaae Originalitet, i det mindſte i Publikums Øjne; men netop derved forfines hans Smag, ſkærpes hans Dømmekraft, ſættes hans digterſke Genie i en velgjørende og virkſom Stræben, hvoraf Digtkunſten bør vente ſig de ſkønneste Frugter. Endeligen baner den nyere Elegies ſtorre Udvidelſe flere Veje til Hjertets Forædling. Den romerſke Elegie indaandede i Sjælen ſom ofteſt kun Elſkoves Følelſer; nu toner Elegien ikke blot denne, men enhver ædlere, reenere, blidere og æmmere Følelſe.

Dette er det Værd, ſom de ældre og nyere Nationers Elegier have, betragtede hver for ſig. Overhovedet kan man til Elegiens Roes i Almindelighed anføre følgende: Den ſyſſelfætter paa en nyttig, velgjørende, og behagelig Maade Forſtanden, Hjertet og Indbildningskraften tillige. Forſtanden forædler og uddyrker den ved de philo-

sophiske Betragtninger, hvortil den giver Anledning; i Hjertet indaander den alle blide og sømme Følelser, og gjør det modtageligt for Indtrykket af stille Glæde og blid Veemod a); den opvækker Menneskefjærlighed og Deeltagelse i Andres Sorg, og Glæde b), Samfølelse og Interesse for hele Skabningen, og udvider saaledes Hjertet over Egoismens snævre og foragtelige Grændser; den skaber Trøst og Lindring i Smerte, lærer os Maadehold i Nedgang, Taalmodighed i Modgang ved Erkjendelsen af Livets sande Goder. Indbildningskraften giver den en ædlere Retning, i det den underholder den med anstændige og behagelige Gjenstande. Det henrykker den ved indtagende Billeder, og Dret ved den reeneste Harmonie.

For den aandelige Digtkunst synes Elegien at have et fortrinligt Værd og med megen Nytte at kunne anvendes; thi den passer sig særdeles godt for Religionens blide Følelser, og bibringer dens Lærdomme paa den meest elskelige Maade. Kun maa man vogte sig for det alt for Sværmende, hvortil Elegien synes at have et udmærket Hang.

Endeligen, da Elegien egentligst og som oftest er en Beskrivelse af egne Følelser, indeholder den

a) Mendelssohns philosophische Schriften I Th. S. 63. 2 Th. S. 32.

b) ibid. Th. I. S. 141 f.

den største Originalitet og Individualitet, og bidrager saaledes, meere end nogen anden Digtart, til at lære Digteren og hans Character at kjende, i hvor usikkert det end ellers er, at drage nogen Slutning fra Digteren til Mennesket. I Oden er Digteren henreven af Begejstring; i denne Tilstand føler, tænker, taler og handler han anderledes, end han ellers havde villet; han er for en stor Deel berøvet sin Bevidsthed. Vi skue ham da som Digter, men ikke som Menneske. I de philosophiske og didactiske Digte taler Forstanden alene. Vi lære at agte Digterens Hoved, men ikke kunne vi elske hans Hjerter; thi vi kjende det ikke; vi vide ej, om det bifalder Forstandens gyldne Lære. Vi see Digteren her som Philosoph og Lærer; han er skjult for os som Menneske. Elegien derimod viser os Digteren ogsaa som Menneske, som han er, uden Glor, Forstillelse eller Maske. Vel ere vi af et og andet enkelt elegisk Digt ej istand til at drage nogen paalidelig og afgjørende Slutning; men en Samling af Elegier, som den Digtart, hvortil Digteren ganske eller for det meste udelukkende har opofret sig, bliver vist nok et sikkert og uskatteerligt Bidrag til hans Characteristik som Menneske a). Vi kunne med Visshed bedømme hans Tænkemaade og Følelser. Hans Hjerter udfol-

a) Dette gjelder f. Ex. om Tibull, Propertius og Ovid.

der sig for os. Vi følge hans Lidenstavers og
Følelser næsten umærkelige Spor i deres meest
forborgne Gange; vi ledes ind i det Udyt, som
Digteren ellers i enhver anden Digtart saa snildt
forstaaer at skjule for det svage og menneskelige
Øie.
